

Πολλά τά δεινά

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΗΜΕΡΙΔΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ
ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ «ΔΕΣΜΟΙ»

ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ 2007 | ΕΛΕΥΣΙΝΑ

Ποῖν᾽ ἄ γινώσκῃς, Ποῖν᾽ ἄ γινώσκῃς

ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ 2007

- ΔΗΜΟΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ
- ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ
ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ [ΔΕΣΜΟΙ]

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΗΜΕΡΙΔΑ

ΣΑΒΒΑΤΟ
1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2007

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
«ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ»
ΕΛΕΥΣΙΝΑ | ΔΡΑΓΟΥΜΗ 38 (ΠΛΗΣΙΟΝ ΙΚΑ)
Τ: 210 55.44.325

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

ΛΕΞ

Το 1991 το Διοικητικό Συμβούλιο των «Δεσμών», επιθυμώντας να ανταποκριθεί σε ένα αίτημα δεκαετιών του πνευματικού και θεατρικού κόσμου για τη λειτουργία στην Ελλάδα ενός φορέα αποκλειστικής ενασχόλησης και αναφοράς σχετικά με όλες τις θεωρητικές και πρακτικές πτυχές του αρχαίου ελληνικού δράματος, αποφάσισε την ίδρυση στην Ελλάδα του πρώτου -και μοναδικού έως σήμερα - Κέντρου Έρευνας και Πρακτικών Εφαρμογών του Αρχαίου Ελληνικού Δράματος «Δεσμοί» (Κ.Ε.Π.Ε.Α.Ε.Δ. «Δεσμοί»). Το Κ.Ε.Π.Ε.Α.Ε.Δ. «Δεσμοί» είναι διεθνές και έχει την έδρα του στην Αθήνα. Επιχορηγείται από το Υπουργείο Πολιτισμού, καθώς και από άλλους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς.

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι του Κ.Ε.Π.Ε.Α.Ε.Δ. «Δεσμοί» είναι:

- η προαγωγή της θεωρητικής μελέτης και έρευνας γύρω από το αρχαίο ελληνικό δράμα
- η ανάπτυξη του προβληματισμού και η προώθηση του επιστημονικού και καλλιτεχνικού διαλόγου γύρω από τα ζητήματα που αυτό θέτει
- η καταγραφή και ανάδειξη της κληρονομιάς του αρχαίου ελληνικού δράματος
- η διερεύνηση της σκηνικής παρουσιάσής του σε ολόκληρο τον κόσμο
- η ερμηνεία και διάδοση του αρχαίου ελληνικού δράματος
- η ανάδειξή του σε διεθνές κέντρο αναφοράς, επικοινωνίας και πληροφόρησης γύρω από το αρχαίο ελληνικό δράμα μέσω της διασύνδεσης με αντίστοιχα ερευνητικά κέντρα, πανεπιστημιακά τμήματα θεατρικών σπουδών και θεατρικές ομάδες του εξωτερικού

Μαθη

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος

Κώστας Γεωργουσόπουλος [Φιλολόγος, Κριτικός θεάτρου, Επίτιμος Καθηγητής του Τ.Θ.Σ. του Πανεπιστημίου Αθηνών]

Αντιπρόεδρος

Γιώργος Μιχαλακόπουλος [Ηθοποιός, Σκηνοθέτης]

Διευθύνουσα Σύμβουλος

Λυδία Κονιόρδου [Ηθοποιός, Σκηνοθέτης]

Μέλη

Δημήτρης Σπάθης [Ομότιμος Καθηγητής του Τ.Θ.Σ. του Πανεπιστημίου Αθηνών]

Κώστας Τσιάνος [Σκηνοθέτης]

Έρση Πήππα [Χορογράφος]

Δημήτρης Λιγνάδης [Ηθοποιός, Σκηνοθέτης]

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΗΜΕΡΙΔΑ

Γενική Οργάνωση

Κέντρο Έρευνας και Πρακτικών Εφαρμογών του Αρχαίου Ελληνικού Δράματος [Δεσμοί]

Επιστημονική Ευθύνη

Κώστας Γεωργουσόπουλος

Συντονισμός διεξαγωγής ημερίδας

Θεοδώρα Λοΐζου [Βιβλιοθηκονόμος]

Επιστημονική Έρευνα

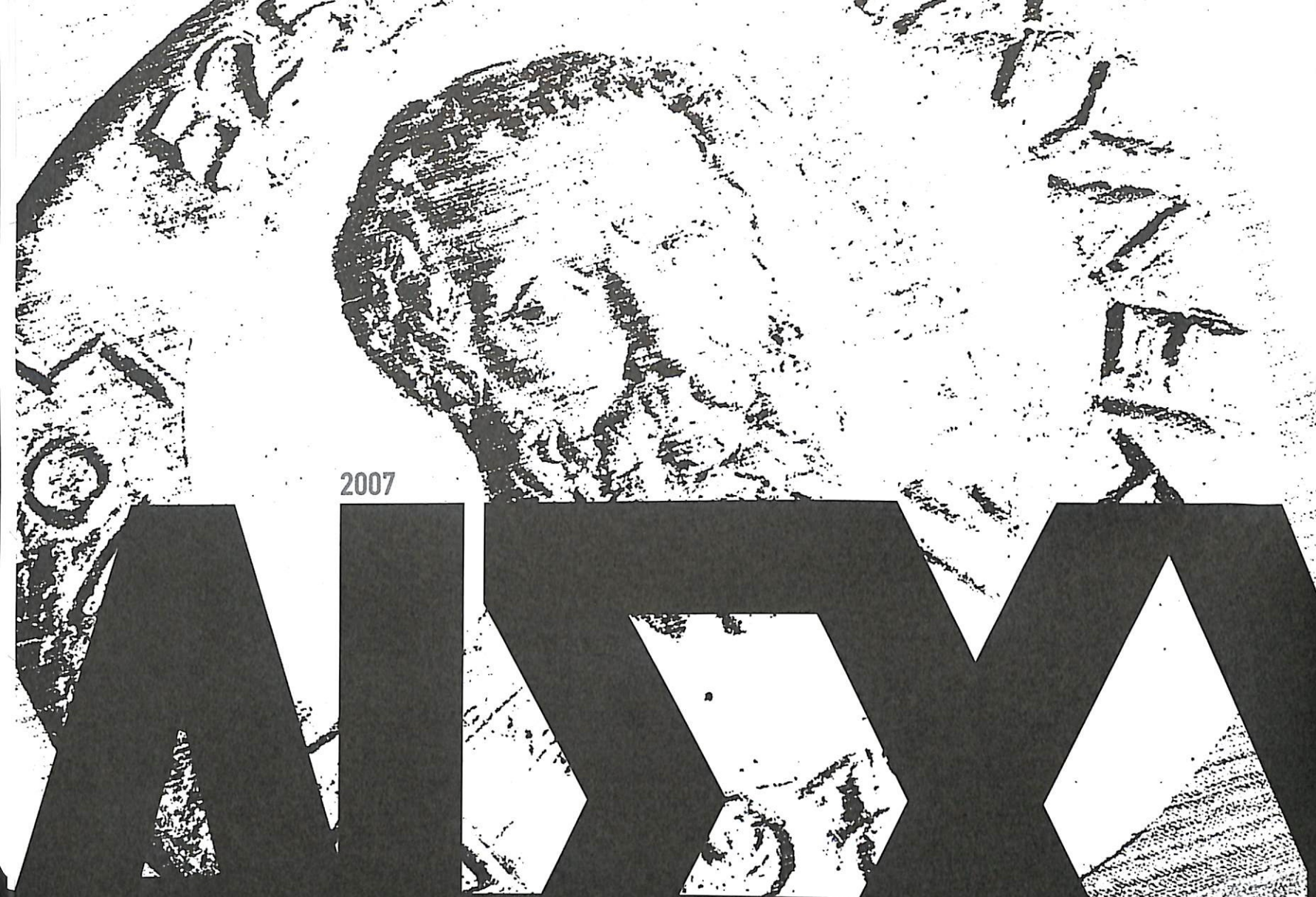
Έφη Βασιλείου [Θεατρολόγος]

Ιωάννα Κώτση [Θεατρολόγος, Ηθοποιός]

Ευγενία Λιδωρίκη [Θεατρολόγος]

Γλυκερία Παπαγεωργίου [Μεταφράστρια]

05

2007

ΕΛΕΥΣΙΝΑ

Η Ελευσίνα υπήρξε μια από τις πέντε ιερές πόλεις των Αρχαίων Ελλήνων μαζί με την Αθήνα, την Ολυμπία, τους Δελφούς και τη Δήλο. Υπήρξε επίσης πατρίδα του μεγάλου τραγικού ποιητή Αισχύλου.

Τα Ελευσίνια Μυστήρια αποτέλεσαν επί 2000 χρόνια περιλαμψη τελετή στον αρχαίο κόσμο, ο οποίος κράτησε πιστά το μυστικό τους που ετάφη με τον τελευταίο ιεροφάντη της θεάς. Ο Κικέρωνας για την Ελευσίνα της αρχαιότητας δήλωνε: «Αι Αθήναι έδωσαν στην ανθρωπότητα πολλά τα καλά αλλά τίποτε περισσότερο θείον, έξοχο και βοηθητικό από τα Ελευσίνια Μυστήρια».

Όπως τα Ελευσίνια Μυστήρια, πραγματοποιούνταν κάθε χρόνο κατά το πρώτο δεκαήμερο του Σεπτεμβρίου, έτσι και οι φετινές εκδηλώσεις των Αισχυλείων, οι οποίες περιλαμβάνουν θεατρικές και μουσικές παραστάσεις, εικαστικές εκθέσεις, κινηματογραφικές προβολές και μία επιστημονική ημερίδα, ξεκινούν την 26^η Αυγούστου και ολοκληρώνονται την 16^η Σεπτεμβρίου.

ΛΕΞΑ

Οι δημοτικές αρχές της Ελευσίνας με την καθιέρωση των Αισχυλείων προσπάθησαν επί 30 και πλέον χρόνια να προβάλλουν την περίληψη και ιερή παρακαταθήκη μας. Τα Αισχύλεια αποτέλεσαν από το 1975 μια προσπάθεια προβολής της Ελευσίνας και παροχής στους πολίτες της πόλεως πολιτιστικών εκδηλώσεων υψηλού επιπέδου. Ο καθιερωμένος θεσμός λειτουργεί πλέον σαν νόμος, θείκός της θεσμοφόρου Δήμητρας.

Η Δημοτική Αρχή καταβάλλει μια μεγάλη προσπάθεια να αλλάξει σελίδα για την Ελευσίνα και να την μετατρέψει από πόλη συνώνυμο της βιομηχανικής ρύπανσης και υποβάθμισης της μοναδικής ιστορίας της σε πόλη πρότυπο της βιώσιμης ανάπτυξης, σε πόλη προβεβλημένη για την αρχαιολογική της κληρονομιά και τις πολιτιστικές της δραστηριότητες. Μέσα από τον θεσμό των Αισχυλείων η πόλη υψώνει το πρόσωπό της, δείχνοντας το ζωντανό κοινωνικό παρόν της, ενισχύοντας όλες τις μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης.

Γιώργος Αμπατζόγλου
Δήμαρχος Ελευσίνος

MEGA

Η ΕΠΟΠΟΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Οι «Δεσμοί» για πέμπτη χρονιά συμμετέχουν στα «Αισχύλεια» με μία ημερίδα συμπληρώνοντας τα ελλείποντα συστατικά μέρη του αρχαίου δράματος με τους σύγχρονους προβληματισμούς πάνω στα ερμηνευτικά διλήμματα. Έχουν προηγηθεί ημερίδες, διημερίδες και συνέδρια για τον Αισχύλο, το «Σώμα στο αρχαίο δράμα», τη μουσική και την χορογραφία.

Στην ημερίδα θα καλέσουμε μεταφραστές αρχαίας τραγωδίας και κωμωδίας στα νέα ελληνικά και σκηνοθέτες να καταθέσουν τις προτάσεις τους, τις λύσεις τους, τα πιθανά τους προβλήματα με τον μεταφρασμένο τραγικό και κωμικό Λόγο καθώς και για τον τρόπο με τον οποίο ένα ποιητικό θεατρικό κείμενο και τα μεγέθη του υπηρετούνται κυρίως στους μεγάλους υπαίθριους χώρους με διαταξικό κοινό στις κερκίδες.

ΑΡΧΑΙΑ

Η μετάφραση στο αρχαίο δράμα είναι άλλη μια εποποιία του σύγχρονου νεοελληνικού πολιτισμού δεδομένου πως περίπου για 120 χρόνια μαρτυρούνται χιλιάδες οι απόπειρες μεταφοράς του αρχαίου λόγου στον νέο ελληνικό και χιλιάδες οι παραστάσεις μεταφρασμένων δραμάτων από μείζονες φιλόλογους, ποιητές και λογίους του τόπου μας. Η ημερίδα λοιπόν θα αφιερωθεί στην μεγάλη συγκομιδή του παρελθόντος και στον μόχθο των σημερινών μεταφραστών που ρομαντικά αγωνίζονται να διασώσουν, σε εποχή ευκολίας και πνευματικού φαστ-φουντ, το μεγάλο θέατρο.

Κώστας Γεωργουσόπουλος
Επίτιμος διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών, κριτικός, μεταφραστής
Πρόεδρος του ΚΕΠΕΑΕΔ (Δεσμοί)

09

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

- 17.00 **Κώστας Γεωργουσόπουλος**
Φιλολόγος, κριτικός θεάτρου, Επίτιμος Καθηγητής του Τ.Θ.Σ. του Πανεπιστημίου Αθηνών
Η μεταφραστική εποποιία
- 17.15 **Γιώργης Γιατρομανωλάκης**
Φιλολόγος, συγγραφέας, Καθηγητής του Ινστιτούτου Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών
Από τη μεταφραστική ιδεολογία στην πρακτική
- 17.30 **Έλσα Ανδριανού**
Φιλολόγος, θεατρολόγος, κριτικός θεάτρου
Μεταφράσεις και θεατρικοί κώδικες: Παραδείγματα από την Ορέστεια
- 17.45 **Θεόδωρος Στεφανόπουλος**
Καθηγητής του Αρχαίου Θεάτρου, Ινστιτούτος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πατρών
Μεταφράζοντας αρχαία ελληνική τραγωδία
- 18.00 **Διάλειμμα**

DIANA

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

- 18.30 **Παύλος Μάτεσις**
Συγγραφέας, μεταφραστής
Η μετάφραση ως πρεσβευτής
- 18.45 **Κωστής Κολώτας**
Φιλολόγος, συγγραφέας, μεταφραστής
Από ένα κείμενο για μια παράσταση στην αρχαιότητα σε ένα κείμενο για μια σύγχρονη θεατρική παρουσία
- 19.00 **Νικολέττα Φριντζήλα**
Φιλολόγος, μεταφράστρια
Μετάφραση work in progress
- 19.15 **Στρατής Πασχάλης**
Μεταφραστής
Μετάφραση αρχαίου δράματος: παράδοση και νεωτερικότητα
- 19.30 **Συζήτηση**

ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

- 20.00 Συμμετέχουν οι
Σπύρος Ευαγγελάτος, Λυδία Κονιάρδου, Γιώργος Μικαηλίδης, Μάρθα Φριντζήλα, Νίκος Χουρμουζιάδης
Συντονιστής: Γιώργης Γιατρομανωλάκης

11

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΝ ΑΡΧΑΙΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

από τους: ΓΙΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗ Γιώργη
ΚΟΛΩΤΑ Κωστή
ΜΑΤΕΣΙ Παύλο
ΜΥΡΗ Κ. Χ.
ΠΑΣΧΑΛΗ Στρατή
ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟ Θεόδωρο
ΦΡΙΝΤΖΗΛΑ Νικολέττα

Χο. Ἐρεχθεΐδαι τὸ παλαιὸν ὄλβιοι
καὶ θεῶν παῖδες μακάρων, ἱερᾶς
χώρας ἀπορθήτου τ' ἄπο, φερβόμενοι
κλεινοτάταν σοφίαν, αἰεὶ διὰ λαμπροτάτου
βαίνοντες ἄβρῶς υἱέρος, ἔνθα ποθ' ἄγνῶς
ἐννέα Πιερίδας Μούσας λέγουσι
ξανθὰν Ἀρμονίαν φυτεῦσαι·

[στρ.
825 τοῦ καλλινάου τ' ἐπὶ Κηφισοῦ ῥοαῖς
τὰν Κύπριν κλῆζουσιν ἀφυσσαμέναν
χώραν καταπνεῦσαι μετρίας ἀνέμων
ἡδυπνούς αὔρας· αἰεὶ δ' ἐπιβαλλομένην
830 χαίταισιν εὐώδη ῥοδέων πλόκον ἀνθέων
τῇ Σοφίᾳ παρέδρους πέμπειν Ἑρωτας,
παντοίας ἀρετᾶς ξυνεργούς.

[ἀντ. 835

840

845

ΕΥΡΙΠΙΔΗ

ΧΟΡΟΣ

Αθηναῖοι, του Ερεχθέως απόγονοι,
ὄλβιοι ἀπὸ χρόνια ἀρχαία
παιδιά των μακάρων θεῶν
καὶ μίας χώρας ἱερῆς καὶ ἀπόρθητης,
θρεμμένοι με γνῶση πανένδοξη.
Με χάρη διαβαίνετε πάντοτε
μες στον λαμπρότατο αἰθέρα.
Εδῶ λένε πως γέννησε κάποτε
ἡ ξανθὴ Ἀρμονία
τις ἐννιά Πιερίδες τις πάναγνες Μούσες.

Στα ρεύματα του Κηφισοῦ του τρυφεροῦ ποταμοῦ
ἡ Ἀφροδίτη λένε πως ἀντλεῖ τὴ δροσιά της.
Ἀνασαίνει κατόπιν σὲ ὅλη τὴ χώρα
τις μαλακές, τις γλυκόπνοες
των ἀνέμων τις αὔρες.
Πάντα τὴν κόμη πλούσια στολίζει
με στεφάνι εὐωδίας, με ρόδα καὶ λούλουδα.
Στὴ σοφία δίπλα θρονιασμένοις
θέλει τοὺς Ἑρωτες
ἀγαθοὺς συνεργάτες των ποικίλων τεχνῶν.

πῶς οὖν ἱερῶν ποταμῶν
 †ἡ πόλις†; ἡ φίλων
 πόμπιμός σε χώρα
 τὰν παιδολέτειραν ἔξει,
 τὰν οὐχ ὅσιαν μετ' ἄλλων;
 σκέψαι τεκέων πλαγάν,
 σκέψαι φόνον οἶον αἶρην.
 μή, πρὸς γονάτων σε πάντη
 πάντως ἱκετεύομεν,
 τέκνα φονεύσης.

[στρ.

850

855

πόθεν θράσος †ἡ φρενὸς †
 χειρὶ τέκνων σέθεν
 καρδίᾳ τε λήψῃ†
 δευρὰν προσάγουσα τόλμαν;
 πῶς δ' ὄμματα προσβαλοῦσα
 τέκνοις ἄδακρυ μοῖραν
 σχήσεις φόνου; οὐ δύνασθαι,
 παῖδων ἱκετῶν πιτνόντων,
 τέγξαι χέρα φοινίαν
 τλάμονι θυμῷ.

[ἀντ.

860

865

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΓΙΩΡΓΗΣ ΓΙΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

Πώς η πόλη
 των ιερών ποταμών
 πώς η χώρα των φίλων η υπέρμαχος
 θα δεχτεί την παιδοκτόνο
 την ανόσια εσένα γυναίκα μαζί με τους άλλους;
 Σκέψου των παιδιών τις πληγές
 σκέψου ποιο φόνο σηκώνεις.
 Σε ικετεύουμε, μη σου προσπέφτουμε, μη!
 Μη σκοτώσεις τα τέκνα σου, Μήδεια.

Από πού το θάρρος το παιδοκτόνο
 πώς ο νους,
 το χέρι σου και η καρδιά
 πώς θα τολμήσουν
 του τρόμου το έργο;
 Τα παιδιά
 πώς θ' αντικρύσουν τα μάτια σου;
 Αδάκρυτη πώς θα μοιράσεις το φόνο;
 Δεν θα μπορέσεις στο αίμα
 των παιδιών που ικετεύουν γονατισμένα
 να βάψεις το χέρι σου
 δεν θα τολμήσει η καρδιά σου.

ΑΓΓ. λαμπρά μὲν ἀκτὶς ἡλίου κανὼν σαφὴς
 ἐβαλλε γαῖαν· ἀμφὶ δ' Ἡλέκτρας πύλας
 ἔστην θεατὴς πύργον εὐαγὴ λαβῶν.
 ὁρῶ δὲ φῦλα τρία τριῶν στρατευμάτων·
 τευχεςφόρον μὲν λαὸν ἐκτείνοντ' ἄνω
 Ἰσμήνιον πρὸς ὄχθον, ὡς μὲν ἦν λόγος,
 αὐτόν τ' ἄνακτα, παῖδα κλεινὸν Αἰγέως,
 καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ δεξιὸν τεταγμένους
 κέρας παλαιᾶς Κεκροπίας οἰκήτορας,
 λαὸν δὲ Πάραλον ἐστολισμένον δορί·

650

κρήνην παρ' αὐτὴν δ' Ἄρεος ἱππότην ὄχλον
 πρὸς κρασπέδοισι στρατοπέδου τεταγμένον
 ἴσους ἀριθμὸν· ἀρμάτων δ' ὀχήματα
 ἔνερθε σεμνῶν μνημάτων Ἀμφίονος.
 Κάδμου δὲ λαὸς ἦστο πρόσθε τειχέων,
 νεκροὺς ὀπισθεν θέμενος, ὧν ἔκειτ' ἀγῶν.

660

655

665

ΕΥΡΙΠΙΔΗ

ΑΓΓΕΛΙΟΦΟΡΟΣ

Έλαμπε ο γήλιος κι έριχνε σάιτιές στη γη το φως του
 κι ανέβηκα σ' πύργο αψηλό, στην πύλη της Ηλέκτρας.
 Τηρώ τα κάτω κι ήτανε στα τρία το φουσάτο.
 Στη μια μεριά απλώνονταν μέχρι το λόφο απάνω,
 που Ισμηνία τόνε λεν, πεζοί κονταροφόροι.
 Ο βασιλιάς, το ξακουστό βλαστάρι του Αιγέα,
 εκεί 'τανε, και γύρω του οι διαλεχτοί συντρόφοι.
 Ίσοι με τούτους, στα δεξιά, οι νέοι της Κεκροπίας
 της παλαιάς.

Πιο κει, στη βρύση του Άρη δίπλα,
 οι αρματομάχοι στέκονταν και του πελάου οι άντρες
 με τα κοντάρια αντί κουπιά. Κι οι καθαλλαραίοι
 εις του στρατού τις άκριες ήτανε συνταγμένοι.
 Κατάντικρυ, στα τείχη του μπροστά, του Κρέοντα
 ήταν ο στρατός, και πίσω του, κρυμμένοις,
 φύλαγε αυτούς που σήκωσαν ετούτη την αμάχη,
 τους άθαφτους, στο ιερό του Αμφίονα το μνημείο.

ἱππεῦσι δ' ἱππῆς ἦσαν ἀνθωπλισμένοι
τετραόροισι τ' ἀντί' ἄρμαθ' ἄρμασιν.
κῆρυξ δὲ Θησέως εἶπεν εἰς πάντας τάδε·
σιγᾶτε, λαοί, σίγα, Καδμείων στίχες,
ἀκούσαθ'· ἡμεῖς ἤκομεν νεκροὺς μέτα
θάψαι θέλοντες, τὸν Πανελλήνων νόμον
σώζοντες, οὐδὲν δεόμενοι τεῖναι φόνον.

670

κούδεν Κρέων τοῖσδ' ἀντεκέρυξεν λόγοις,
ἀλλ' ἦστ' ἐφ' ὅπλοις σίγα. ποιμένες δ' ὄχων
τετραόρων κατήρχον ἐντεῦθεν μάχης· 675
πέραν δὲ διελάσαντες ἀλλήλων ὄχους,
παραιβάτας ἔστησαν εἰς τάξιν δορός.
χοῖ μὲν σιδήρῳ διεμάχονθ', οὐ δ' ἔστρεφον
πώλους ἐς ἀλκὴν αὐθις ἐς παραιβάτας.
ίδων δὲ Φόρβας, ὃς μοναμπύκων ἀναξ 680
ἦν τοῖς Ἐρεχθίδαισιν, ἀρμάτων ὄχλον,
οἷ τ' αὐτὸ Κᾶδμον διεφύλασσον ἱππικόν,
συνῆψαν ἀλκὴν κἀκράτου ἡσσῶντό τε.
λεύσσω δὲ ταῦτα κοῦ κλύων, ἐκεῖ γὰρ ἦ
ἐνθ' ἄρματ' ἠγωνίζεθ' οἷ τ' ἐπεμβάται, 685
τάκει παρόντα πολλὰ πῆματ', οὐκ ἔχω
τί πρῶτον εἰπῶ, πότρεα τὴν ἐς οὐρανὸν
κόνιν προσαντέλλουσιν, ὥς πολλὴ παρῆν,
ἦ τοὺς ἄνω τε καὶ κάτω φορομένους
ἱμάσιν, αἵματός τε φοινίον ῥοάς, 690
τῶν μὲν πιτνόντων, τῶν δὲ θραυσθέντων δίφρων
εἰς κρᾶτα πρὸς γῆν ἐκκυβιστάντων βίᾳ
πρὸς ἀρμάτων τ' ἀγαῖσι λειπόντων βίον.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΚΩΣΤΗΣ ΚΟΛΩΤΑΣ

Αντικριστά με τ' ἄλογα, τ' ἄλογα τα δικά τους,
κι αντικριστά με τ' ἄρματα, ἄρματα εἶχανε στήσει.
Και του Θησέα ο κήρυκας στάθηκε εκεί στη μέση
κι εἶπε με βροντερή φωνή που ἀπ' ὅλους εγροικήθη:
«Σωπάστε, Αθηναῖοι, και σεις, του Κρέοντα ο στρατός.
Ἦρθαμε ἐδῶ για τους νεκρούς, γιατί ταφὴ τους πρέπει
ὅπως το Πανελλήνιο το δίκαιο προστάζει.
Ακούστε: ἄλλο φονικό, δε θέλουμε να γίνει».

Κι ο Κρέοντας ἀπάντηση καμιά δεν ἀποκρίθη
μόν' στέκονταν σιωπηλὸς σφίγγοντας το κοντάρι.
Οι ἀρματομάχοι ἀρχίσανε τη μάνητα, τη μάχη
σμίξαν, πηδῆξαν στη γη και σαν κονταρομάχοι,
ἄλλοι παλεύαν κι ἄλλοι τους πασκίζαν τ' ἄρματα τους
πίσω να τα γυρίσουνε για να ῥθουνε σιμά τους.
Κι οι καθαλλαραῖοι και των δυο ως εἶδανε τη μάχη
σφίγγονται κι ἀνταριάζονται σ' ἀλόγου τους τη ράχη
ορμάνε κι ἔτρεπε κι οι δυο στη δύναμη ισάξιοι,
τη μια νικούσε η μια μεριά, το ὕστερο η ἄλλη.
Σα νέφελο στον ουρανὸ ο κουρνιαχτός ἀνέβη
η μάχη ἀνάβει για καλὰ, το φονικό τρανεύει.
Κορμιά ἄλλα πέφτανε στη γη, και ἄλλα τους κυλιούνται
μεσ' των ἀλόγων τα λουριά και ἀψυχα τραβιούνται
και στους τροχοὺς των αμαξίων κορμᾶτια τα κορμιά τους
το αἶμα τους ποτάμιαζε, κανόταν η ἀντιεῖά τους.
Αυτὰ μπροστά μου, γίνονταν, δεν τ' ἄκουσα ἀπὸ ἄλλους.
Δεν βρίσκω τι να πρωτοπῶ. Πολλὰ, φρικτὰ γενήκαν...

νικῶντα δ' ἵπποις ὥς ὑπείδετο στρατὸν
 Κρέων τὸν ἐνθένδ', ἱτέαν λαβὼν χειρὶ 695
 χωρεῖ, πρὶν ἐλθεῖν ξυμμάχοις δυσθυμίαν.
 καὶ μὴν τὰ Θησέως γ' οὐκ ὄκνω διεφθάρη,
 ἀλλ' ἔτε' εὐθύς λάμπρ' ἀναρπάσας ὅπλα·
 καὶ συμπατάξαντ' ἐς μέσον πάντα στρατὸν
 ἔκτεινον ἔκτεινόντο, καὶ παρηγγύων 700
 κελευσμὸν ἀλλήλοισι σὺν πολλῇ βοῇ·
 θεῖν', ἀντέρειδε τοῖς Ἑρεχθίδαις δόρυ.
 λόχος δ' ὀδόντων ὄφευς ἐξηνδρωμένους
 δεινὸς παλαιστής ἦν· ἔκλινε γὰρ κέρας
 τὸ λαῖδον ἡμῶν· δεξιῶ δ' ἥσσωμένον 705
 φεύγει τὸ κείνων· ἦν δ' ἀγὼν ἰσόρροπος.
 καὶν τῷδε τὸν στρατηγὸν αἰνέσαι παρῆν·
 οὐ γὰρ τὸ νικῶν τοῦτ' ἐκέρδαιεν μῖνον,
 ἀλλ' ὥχετ' εἰς τὸ κάμνον οἰκείου στρατοῦ.
 ἔρρηξε δ' αὐδὴν, ὥσθ' ὑπηχῆσαι χθόνα· 710

ὦ παῖδες, εἰ μὴ στήσετε στερεὸν δόρυ,
 σπαρτῶν ὑπ' ἀνδρῶν οἴχεται τὰ Παλλάδος.
 θάρσος δ' ἐνῶρσε παντὶ Κεκροπιδῶν στρατῷ.
 αὐτὸς δ' ὄπλισμα τοῦπιδαύριον λαβὼν 715
 δεινῆς κορύνης διαφέρων ἐσφενδόνα,
 ὁμοῦ τραχήλους ἀπικεῖμενον κέρα
 κυνέας θερίζων ἀποκαυλίζων ξύλῳ.
 μόλις δέ πως ἔτρεψεν εἰς φυγὴν πόδα.
 ἐγὼ δ' ἀνηλάλαξα κἀνωρχησάμην 720
 κἄκρουσα χεῖρας.

ΕΥΡΙΠΙΔΗ

ΑΓΓΕΛΙΟΦΟΡΟΣ

Κι ο Κρέοντας, ως είδε το ιππικό μας να νικά
 σήκωσε την ασπίδα του ψηλά κι ορμάει
 για να προλάβει δειλίσμα των άλλων ειδικών του.
 Κι ο σκοτωμός πληθαίνει γιατί όλος πια τώρα ο στρατός
 είχε ριχτεί στη μάχη. Κραυγές, φωνές, συνθήματα
 «Κτυπάτε, «τσακίστε των Αθηναίων την ορμή».
 Μα και του Θησέα η καρδιά καθόλου δε δειλιάζει.
 Σα λιόντας ανασπκώνεται και το κοντάρι αδράχνει.
 Οι Θηβαίοι, που ως λέγεται απ' τη σπορά δοντιών
 φιδίου ήτανε γεννημένοι, αντρειωμένοι μάχονται.
 Και νίκησαν του στρατού μας το ζερβό. Μα το δεξιό μας
 σπάει τη δική τους τη γραμμή, και σε φυγή τους τρέπει.
 Η αμάχη ισάξια παιζότανε, τη νίκη εμοιραζόνταν.
 Τότε του Θησέα το παίνεμα εφάνη κι η αξιοσύνη.
 Γιατί δεν έμεινε εκεί που οι άντρες του ενικούσαν,
 μα ορμάει εκεί που οι δικοί μας πάσχανε
 κι αφήνει βροντερή φωνή που η γη ανεσπκώθη:

«Λεβέντες μου, το δόρυ αν δε τσακίσετε των
 φιδογεννημένων
 πάει η Αθήνα, χάνεται». Κι ως η φωνή εγροικήθη
 τέτοια λογής οι άντρες αγριεύουνε, χιμάνε, έχοντας
 τον ίδιο πλάι τους, που σειόντας στην τρομερή του χέρα
 το Επιδαύριο ρόπαλο, χτυπάει αντρειωμένα.
 Κι οπού 'πεφταν οι ροπαλιές κεφάλια ανοιγόνταν
 Κι οπού 'πεφταν οι κονταριές χέρια, λαιμοί κοβόνταν.
 Σα θρύψαλα τα κράνη τους κάτω στη γη κυλιούνται
 άλλο οι εχθροί δε στέκονται, φεύγουνε, κυνηγιούνται.

οὐ δ' ἔτεινον εἰς πύλας.
βοή δὲ καὶ κωκυτὸς ἦν ἀνὰ πτόλιν
νέων γερόντων, ἱερὰ τ' ἐξεπίπλασαν
φόβῳ. παρὸν δὲ τειχέων εἶσω μολεῖν,
Θησεὺς ἐπέσχευ' οὐ γὰρ ὥς πέρσων πόλιν
μολεῖν ἔφασκεν, ἀλλ' ἀπαιτήσων νεκρούς.

720

τοιόνδε τοι στρατηγὸν αἰρεῖσθαι χρεῶν,
ὅς ἐν τε τοῖς δεινοῖσιν ἐστὶν ἄλκιμος
μισεῖ θ' ὑβριστὴν λαόν, ὃς πρᾶσσων καλῶς
εἰς ἄκρα βῆναι κλιμάκων ἐνήλατα
ζητῶν ἀπώλεσ' ὄλβον ᾧ χρῆσθαι παρῆν.

725

730

ΠΑΛΕΣ

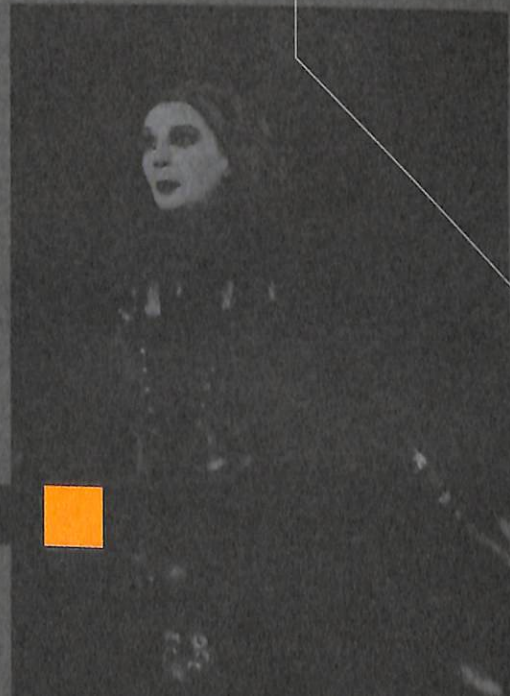
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΚΩΣΤΗΣ ΚΟΛΩΤΑΣ

Κατὰ τις πύλες τρέχουνε, να φύγουν να σωθοῦσι
και μες στην πόλη οι κάτοικοι το μακελιό θωροῦσι
κι αφήνουν θρήνο, σπαραγμό, τρέχουν αλαφισμένοι,
γέροι και νιοι τρομάζουνε το τι τους ανιμένει.
Μα ο Θησεάς, ενώ ήταν μπορετό στην πόλη μέσα νά 'μπει
κρατήθηκε. Κι ἔλεε: «Δεν ἦρθα την πόλη να κουρσέψω.
Να θάψω ἦρθα τους νεκρούς».

Τέτοιους η πόλη αρχηγούς να μάθει να διαλέγει
στον κίνδυνο ν' αντιρρειεύονται, τους αδίκους να κολάζουν,
τους υβριστές, που όταν βολικά η τύχη τους τα φέρει,
αχόρταγοι ν' ανέβουνε πάρα ψηλά ποθοῦνε,
και χάνουν κι ὅσα αγαθά να ἔχουνε μποροῦνε.

ΑΝΤΙΟ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Κ. Χ. ΜΥΡΗΣ

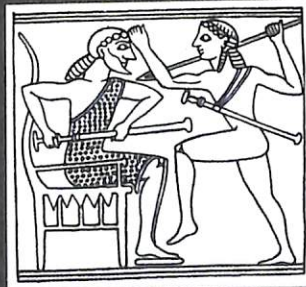

Χο.

τίς ποτ' ὠνόμαζεν ὦδ'
ἔς τὸ πᾶν ἐτητύμῳ,
μή τις ὄντιν' οὐχ ὀρώμεν προνοί-
αι τοῦ πεπρωμένου
γλώσσαν ἐν τύχαι νέμων,
τὰν δορίγαμβρον ἀμφινει-
κῇ θ' Ἑλέναν; ἐπεὶ πρεπόντως
ἑλένας ἑλάνδρος ἑλέ-
πτολις ἐκ τῶν ἀβροτίμων
προκαλυμμάτων ἔπλευσεν
Ζεφύρου γίγαντος αὔραι,
πολύανδροί τε φεράσπιδες κυναγοὶ
κατ' ἵχνος πλατᾶν ἄφαντον
κέλσαν τὰς Σιμόεντος ἀ-
κτὰς ἐπ' ἀξιφύλλους
δι' Ἑριν αἵματόεσσαν.

ΑΙΣΧΥΛΟΥ

Β' ΣΤΑΣΙΜΟ

Ποιος τάχα την ονόμασε
κι ὄνομα βρήκε ταιριασμένο;
μήπως κάποιος αόρατος
που προνοεῖ το πεπρωμένο
ωθεῖ τη γλῶσσα στο σωστό;
Ἡ Ελένη! μυριοπόθητη
π' ἀρματωθήκαν οἱ γαμπροὶ
για νὰ την ἀποκτήσουν·
Ἡ Ελένη, ἀνελέτη λεηλασία
πλοίων, παλικαριῶν καὶ πόλεων,
ἄφησε τὸν ἀβρό κοιτῶνα κι ἀνοίχτηκε
στο πέλαγο με τὴ σφοδρὴ
τὴν αὔρα τοῦ Ζεφύρου·
μυριάδες ἄνδρες κι ἄρματα
κυνήγησαν τ' ἀχνάρια τῶν κουπιῶν
ποὺ σβήνονταν μες στὰ νερά
καὶ στὶς βαθύσκκιωτες ἀκτές
ἄραξαν τοῦ Σιμόεντα
διψώντας τὴν ἀμάχη καὶ τὸ αἷμα.

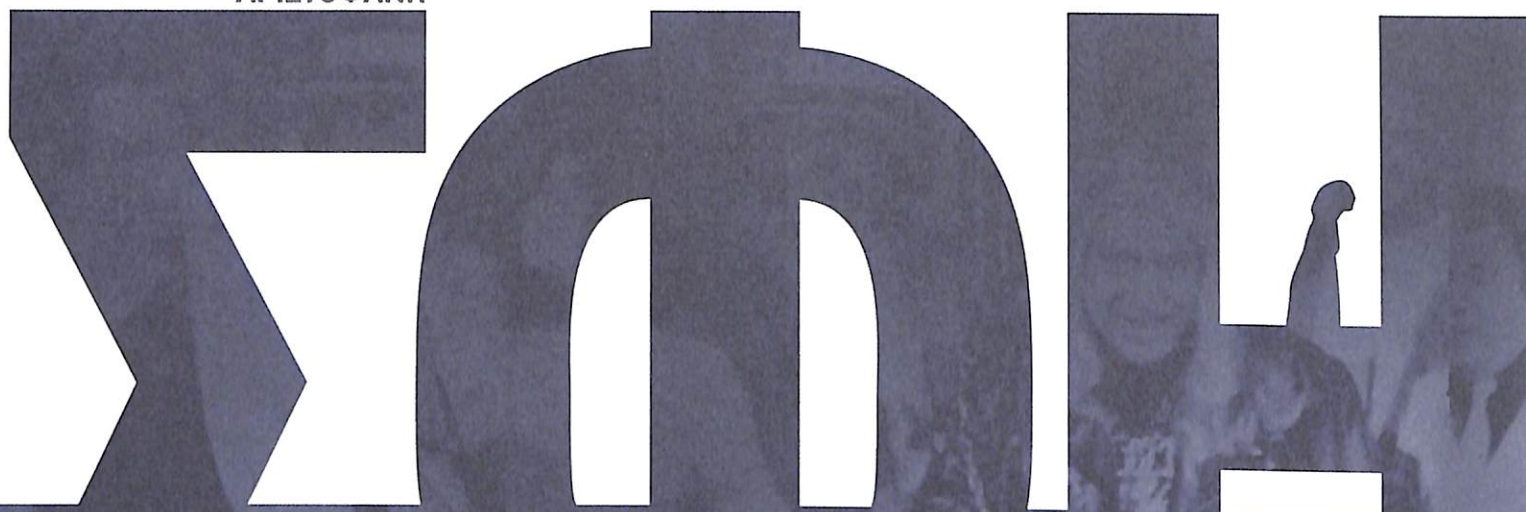
ἀνάβαινε δεῦρο χρυσομηλολόνητον,
τῇ χειρὶ τουδὶ λαβομένη τοῦ σχοινίου.
ἔχον· φυλάττου δ', ὥς σαπρὸν τὸ σχοινίον·
ὅμως γε μέντοι τριζύμενον οὐκ ἄχθεται.
ὁρᾷς ἐγὼ σ' ὥς δεξιῶς ὑφειλόμην
μέλλουσιν ἤδη λεσβίαν τοὺς ξυμπότας·
ὦν οὐνεκ' ἀπόδος τῷ πέει τῷδι χάριν.

ἀλλ' οὐκ ἀποδώσεις οὐδ' ἐφιαλὲς οἷδ' ὅτι,
ἀλλ' ἐξαπατήσεις κάγχανει τούτῳ μέγα·
πολλοῖς γὰρ ἤδη χᾶτέροις αὐτ' ἤργασα.
ἐὰν γένη δὲ μὴ κακὴ νυνὶ γυνή,
ἐγὼ σ' ἐπειδὴν οὐμὸς υἱὸς ἀποθάνῃ,
λυσάμενος ἔξω παλλακὴν ὦ χοίριον.

1350

1345

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ

ΦΙΛΟΚΛΕΩΝ

Φιλοκλέων: (Στην αυλητρίδα)
Έλα στο πλάι μου, μαμούνι μου εσύ, χρυσομαμούνι μου,
χούφτισε το σκoinάκι εδὼ το κρεμαστό. (Δείχνει τον
φαλλό)
Πρόσεχε μόνο: χαλαρά. Είναι ξεχειλωμένο.
Για ένα μασάζ δε θα σου φέρει αντίρρηση.
Είδες από τη συντροφιά τι πονηρά που σε ξεκόλλησα.
Κούρντιζες τ' ὄργανό σου να τους παίζεις
τα παραδοσιακά λεσβιακά.
Τώρα τη χάρη να μ' ἀνταχάρσεις,
τον μισοπεθαμένο μου εκεί αποκάτω να μου τον
νεκροαναστήσεις.

Όμως, μатаιοπονώ.
Εσύ 'σαι ζαβολιάρα, το γνωρίζουμε,
και θα με στήσεις, θα γελάς με στόμα ανοικτό,
το 'χεις ανοίξει για πολλούς το στοματάκι σου.
Τώρα, αν μου τον πιάσεις τον υπονοούμενο
εγὼ εσένα, βάστα να πεθάνει πρώτα ο γυιόκας μου
και θα σε αγοράσω, θα σου κάνω εγὼ
αποπουτανοποίηση, δε θα 'σαι πλέον σκλάβο μα
ελεύθερη,
θα είσαι του σπιτιού μου η κλειτοριδοκράτειρα.

ΚΕΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΠΑΥΛΟΣ ΜΑΤΕΣΙΣ

23

Κορίνθιαι γυναῖκες, ἐξῆλθον δόμων,
μή μοί τι μέμψησθ'· οἶδα γὰρ πολλοὺς βροτῶν
σεμνοὺς γεῶτας, τοὺς μὲν ὀμμάτων ἄπο,
τοὺς δ' ἐν θυραίοις· οἱ δ' ἀφ' ἡσύχου ποδὸς
δυσκλειαν ἐκτίσαντο καὶ ῥαθυμίαν.
δίκη γὰρ οὐκ ἔνεστ' ἐν ὀφθαλμοῖς βροτῶν,
ὅστις πρὶν ἀνδρὸς σπλάγχνον ἐκμαθεῖν σαφῶς
στυγεῖ δεδορκῶς, οὐδὲν ἡδίκημένος. . . .
χρὴ δὲ ξένον μὲν κάρτα προσχωρεῖν πόλει . .
οὐδ' ἀστὸν ἦνεσ' ὅστις αὐθάδης γεγῶς
πικρὸς πολίταις ἐστὶν ἀμαθίας ἥπο.

ἐμοὶ δ' ἄελλπον πρᾶγμα προσπεσὼν τόδε
215 ψυχὴν διέφθαρκ'· οἴχομαι δὲ καὶ βίου
χάρων μεθεῖσα καθανεῖν χρήζω, φίλαι.
ἐν ᾧ γὰρ ἦν μοι πάντα γινώσκειν καλῶς,
κάκιστος ἀνδρῶν ἐκβέβηχ' οὐμὸς πόσις.
πάντων δ' ὅσ' ἐστ' ἔμψυχα καὶ γνώμην ἔχει
220 γυναῖκές ἐσμεν ἀθλιώτατον φυτὸν·
ὥς πρῶτα μὲν δεῖ χρημάτων ὑπερβολῇ
πόσῳ πρίασθαι, δεσπότην τε σώματος
λαβεῖν· κακοῦ γὰρ τοῦτ' ἔτ' ἄλγιον κακόν.
κὰν τῷδ' ἀγὼν μέγιστος, ἢ κακὸν λαβεῖν
235 ἢ χρηστόν. οὐ γὰρ εὐκλεεῖς ἀπαλλαγαὶ
γυναιξίν, οὐδ' οἷόν τ' ἀνήνασθαι πόσιν.

ΜΗΔΕΙΑ

Γυναίκες της Κορίνθου! Να με, εδώ μπροστά σας, βγήκα, γιατί, αλλιώς, μπορεί να λέγατε «για κοίτα που μας κάνει τη σπουδαία» –όπως το έχω δει τόσες φορές να γίνεται, μα και το έχω ακούσει: ανθρώπους να τους βγάζουνε κακούς, ψυχρούς, αδιάφορους και υπερόπτες, γιατί ήθελαν απλώς την ησυχία τους –σε βλέπουν και σε κρίνουνε, χωρίς να το σκεφτούν, αρκεί να σε κοιτάξουν, τι είσαι το αγνοούν, και σ' απεχθάνονται, κι ας μην τους έχεις κάνει τίποτε. Άσε που αν είσαι ξένος, επιλογή δεν έχεις –πρέπει να συμμορφώνεσαι– μα και πολίτης να 'σαι, παρ' όλα αυτά, σοφό δεν είναι να περιφρονείς τους συμπολίτες σου να τους πικραίνεις.

Όσο για μένα, φίλες μου, μετά το ξαφνικό που ήρθε και με τσάκισε και χάλασε η καρδιά μου, δεν έχω πια διάθεση καμιά για τη ζωή –θα ήθελα να πεθάνω– γιατί εκείνος που για μένα ήταν το παν –ναι, ναι, το παν, ξέρεις καλά τι λέω– ο άντρας μου αποδείχτηκε παλιάνθρωπος, και μάλιστα ο χειρότερος απ' όλους! Τι δυστυχία είναι αυτή για μας, γυναίκες –απ' όλα όσα ζουν και σκέφτονται τα πλάσματα, εμείς, οι ελεεινότερες, να πρέπει πρώτα ν' αγοράζουμε ακριβά τον σύζυγο, κι ύστερα αυτός να γίνεται από πάνω κύριος του κορμιού μας –κι εδώ είναι η μεγάλη δυσκολία– γιατί, ποιάν να διαλέξεις; Και πώς να ξέρεις αν θα σου βγει καλός, κακός, κι ύστερα πώς να φύγεις; οι χωρισμοί είναι δύσκολοι για τις γυναίκες –εσύ, αν τον παρατήσεις, δεν σου το συγχωρούν–

ἐς καινὰ δ' ἦθη καὶ νόμους ἀφιγμένην
 δεῖ μάντιν εἶναι, μὴ μαθοῦσαν οἴκοθεν,
 ὅτῳ μάλιστα χρήσεται ξυνευέτη.
 κἂν μὲν τὰδ' ἡμῖν ἐκπονουμεναισιν εὖ
 πόσις ξυνοικῇ μὴ βία φέρων ζυγόν,
 ζηλωτὸς αἰών· εἰ δὲ μή, θανεῖν χρεών.
 ἀνὴρ δ', ὅταν τοῖς ἐνδον ἄχθηται ξυνών,
 ἔξω μολὼν ἔπαυσε καρδίαν ἄσης·
 [ἢ πρὸς φίλον τιν' ἢ πρὸς ἡλικά τραπέϊς·]
 ἡμῖν δ' ἀνάγκη πρὸς μίαν ψυχὴν βλέπειν.

ΕΥΡΙΠΙΔΗ

λέγουσι δ' ἡμᾶς ὥς ἀκίνδυνον βίον
 ζῶμεν κατ' οἴκους, οἱ δὲ μάρνανται δορί·
 240 κακῶς φρονοῦντες· ὥς τρίς ἂν παρ' ἀσπίδα
 στήναι θέλοιμ' ἂν μᾶλλον ἢ τεκεῖν ἄπαξ.
 ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτὸς πρὸς σὲ κάμ' ἦκει λόγος·
 σοὶ μὲν πόλις θ' ἦδ' ἐστὶ καὶ πατὴρ δόμοι
 βίου τ' ὄνησις καὶ φίλων συνουσία,
 245 ἐγὼ δ' ἔρημος ἀπολις οὖσ' ὑβρίζομαι
 πρὸς ἀνδρός, ἐκ γῆς βαρβάρου λελησμένη,
 οὐ μητέρ', οὐκ ἀδελφόν, οὐχὶ συγγενῇ
 μεθορμίσασθαι τῇσδ' ἔχουσα συμφορᾶς.
 τοσοῦτον οὖν σου τυγχάνειν βουλήσομαι,
 250 ἦν μοι πόρος τις μηχανή τ' ἐξευρεθῇ
 πόσω δίκην τῶνδ' ἀντιτείσασθαι κακῶν,
 [τὸν δόντα τ' αὐτῷ θυγατέρ' ἢ τ' ἐγῆματο]
 σιγᾶν. γυνὴ γὰρ τᾶλλα μὲν φόβου πλέα
 κακὴ τ' ἐς ἀλκὴν καὶ σιδηρον εἴσορᾶν·
 255 ὅταν δ' ἐς εὐνὴν ἡδικομένη κυρῇ,
 οὐκ ἔστιν ἄλλη φρὴν μαιφονωτέρα.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΣΤΡΑΤΗΣ ΠΑΣΧΑΛΗΣ

και μῆπως σου'μαθαν ποτέ απ' το σπίτι σου πώς να
 φερθείς στο γάμο:
 και τι σημαίνει ζω μ'έναν άντρα και μοιράζομαι
 μαζί του ένα κρεβάτι: πώς να το ξέρεις άρα; τι είσαι; μάντης;
 -γιατί καλά να έρθουν όλα βολικά, κι έτσι ο άντρας
 να μην αισθάνεται το γάμο βάρος- τότε ειν' υπέροχο να ζεις
 και σε ζηλεύουν -αλλιώς, καλύτερα ο θάνατος, αφού ο άντρας,
 αν βαρεθεί το σπίτι και θέλει να ξεδώσει, βγαίνει
 με κάποιον φίλο του ή συνομήλικό του, ενώ εμεῖς
 απαγορεύεται -μέσα κλειστές- πρέπει να βλέπουμε
 μονάχα εκείνον.

Κι ας λεν για μας πως ζούμε με ασφάλεια στα σπίτια,
 ενώ εκείνοι αγωνίζονται στον πόλεμο με το κοντάρι
 -αυτά είναι λόγια- χίλιες φορές θα προτιμούσα επάνω μου
 να σφίξω την ασπίδα παρά έστω και μία να γεννήσω.
 Χώρια ότι για μένα τα πράγματα δεν είναι όπως για σας,
 που εδῶ είναι η πατρίδα σας, το σπιτικό σας,
 οι φίλοι σας, και ζείτε αμέριμνα μες στην καλή χαρά.
 Εγώ, μια έρημη και απάτριδη, που ό,τι θέλει την κάνει
 ο άντρας της, αφού την πήρε από μια ξένη γη, δεν έχω μόνα
 κι αδελφό και συγγενή να πάω να με συντρέξουν τώρα
 που δοκιμάζομαι. Γι' αυτό λοιπόν θέλω από σας -αν γίνει
 και βρω έναν τρόπο έξυπνο, και πονηρό, να τιμωρήσω
 αυτόν για το κακό που μου 'κανε, μα και τον άλλον,
 τον πατέρα της, κι αυτήν, που τον παντρεύτηκε -λέξη
 μην πείτε -τσιμουδιά- γιατί είσαστε κι εσείς γυναίκες
 και το ξέρετε πως όλες μας φοβόμαστε
 κι είμαστε αδύναμες στο σώμα
 κι ούτε να δούμε το σπαθί
 αλλ' αν μας παρατήσει αυτός που αγαπάμε
 και νιώσουμε αδικημένες,
 τότε γινόμαστε θηρία ανήμερα και αίμα διψάμε.

25

σκαίονες δὲ λέγων κοῦδέν τι σοφόν
 τοὺς πρόσθε βροτοὺς οὐκ ἂν ἀμάρτοις,
 οὔτινες ὕμνους ἐπὶ μὲν θαλίαις
 ἐπὶ τ' εἰλαπίναις καὶ παρὰ δεῖπνοις
 ἠῦροντο βίου τερπνὰς ἀκοάς·
 στυγίους δὲ βροτῶν οὐδείς λύπας
 ἠῦρετο μούσῃ καὶ πολυχόρδοις
 ᾠδαῖς παύειν, ἐξ ὧν θάνατοι
 δειναί τε τύχαι σφάλλουσι δόμους.
 καῖτοι τάδε μὲν κέρδος ἀκεῖσθαι
 .μολπαῖσι βροτούς· ἵνα δ' εὐδαιπνοὶ
 δαῖτες, τί μάτην τείνουσι βοήν;
 τὸ παρὸν γὰρ ἔχει τέρψιν ἀφ' αὐτοῦ
 δαιτὸς πλήρωμα βροτοῖσιν.

οὐ νῦν κατεῖδον πρῶτον ἀλλὰ πολλάκις
 τραχεῖαν ὁργὴν ὥς ἀμήχανον κακόν.
 σοὶ γὰρ παρὸν γῆν τήνδε καὶ δόμους ἔχειν
 κούφως φερούσῃ κρείσσονων βουλεύματα, 450
 λόγων ματαίων οὐνεκ' ἐκπεσῇ χθονός.
 καῖμοι μὲν οὐδὲν προῖγμα· μὴ παύσῃ ποτὲ
 λέγουσ' Ἰάσον' ὥς κάκιστός ἐστ' ἀνὴρ·
 ἃ δ' ἐς τυράννους ἐστί σοι λελεγμένα,
 πᾶν κέρδος ἡγοῦ ζημιουμένη φυγῇ.
 καὶ γὰρ μὲν αἰεὶ βασιλέων θυμουμένων
 ὁργὰς ἀφῆρουν καὶ σ' ἐβουλόμην μένειν·
 σὺ δ' οὐκ ἀνίεις μωρίας, λέγουσ' αἰεὶ
 κακῶς τυράννους· τοιγὰρ ἐκπεσῇ χθονός.

ΣΤ. 190-203
(ΑΝΑΠΑΙΣΤΟΙ)
ΤΡΟΦΟΣ

Κι αν ένας έλεγε άσοφους και αστόχαστους
 τους ανθρώπους τους παλιούς, δεν θα είχε άδικο.
 Ηύραν τραγούδια για γιορτές, για ευωχίες και
 για δείπνα,
 ακούσματα τερπνά του βίου,
 όμως κανείς δεν ήύρε πώς να παύουν
 με τις μουσικές και τα πολύχορδα τραγούδια
 οι μαύρες πίκρες των ανθρώπων,
 που φέρνουν θάνατο
 και συμφορές που κλείνουν σπίτια.
 Αυτά θα ήταν κέρδος να γιαιτρεύουν
 οι θνητοί με τα τραγούδια τους.
 Εκεί που υπάρχουν πλούσια δείπνα,
 τις ξεφωνίζουν δίχως λόγο:
 Εκεί το γεμάτο τραπέζι
 αρκεί από μόνο του να τέρψει τους
 ανθρώπους.

ΣΤ. 446-458
(ΙΑΜΒΙΚΟΙ ΤΡΙΜΕΤΡΟΙ)
ΙΑΣΩΝ

Δεν είναι τώρα η πρώτη φορά που το βλέπω
 το έχω δει πολλές η άγρια οργή
 είναι κακό ακαταμάχητο.
 Εσύ, ενώ μπορούσες να ζεις σ' αυτή τη γη και να έχεις το σπίτι σου,
 αν σήκωνες αγόγγυστα τους ορισμούς των δυνατών,
 για κάποια λόγια σου ανόπτα θα εξοριστείς από τη χώρα.
 Και εγώ βεβαίως ποσώς που νοιάζομαι για μένα.
 Μην πάψεις ποτέ να λες ότι ο Ιάσων
 είναι ο ελεεινότερος άνδρας που υπάρχει
 Όμως γι' αυτά που είπες για τους δυνάστες
 θεώρησέ το μέγα κέρδος
 που σου επιβάλλεται ως ποινή η εξορία.
 Εγώ, αν θες να ξέρεις, όσες φορές οργίζονταν οι βασιλιάδες,
 επράυνα πάντα την οργή τους
 και αγωνιζόμουν για να μείνεις. Εσύ όμως
 δεν άφηνες να κοπάσει η μωρία σου
 και δε έπαψες ούτε στιγμή να κακολογείς τους δυνάστες.
 Γι' αυτό εξορίζεις από τη χώρα.

ΧΟ ἔρωτες ὑπὲρ μὲν ἄγαν
 ἐλθόντες οὐκ εὐδοξίαν
 οὐδ' ἀρετὰν παρέδωκαν
 ἀνδράσιν· εἰ δ' αἴλις ἔλθοι
 Κύπρις, οὐκ ἄλλα θεὸς εὐχαρὶς οὕτως.
 μήποτ', ὦ δέσποιν', ἐπ' ἐμοὶ χρυσέων τόξων ἐφείης
 ἱμέρῳ χρίσας' ἄφνκτον οἰστόν.

[στρ.

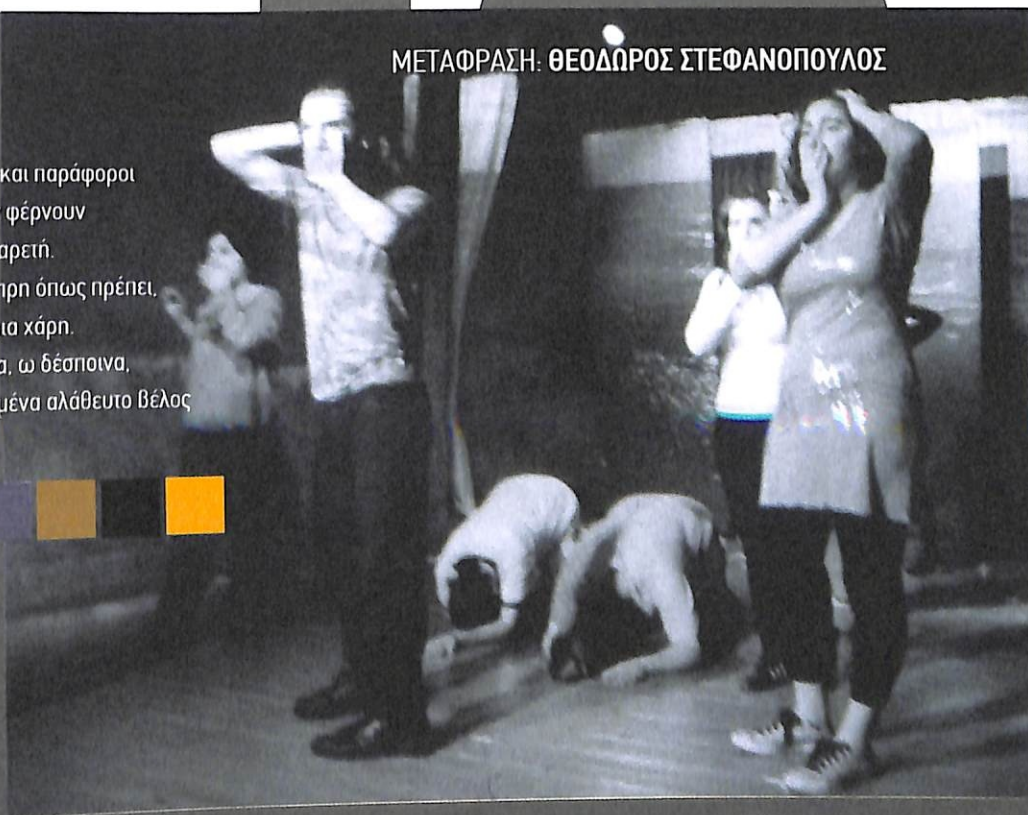
630

ΕΥΡΙΠΙΔΗ

ΣΤ. 627-633
 (ΔΑΚΤΥΛΕΠΙΤΡΙΟ)
 ΧΟΡΟΣ

Οἱ ἔρωτες
 ὅταν πνέουν σφοδροὶ καὶ παράφοροι
 στους ἀνθρώπους δεν φέρνουν
 οὔτε φήμη καλὴ οὔτε ἀρετὴ.
 Μα ὅταν ἐρχεται ἡ Κύπρις ὅπως πρέπει,
 δεν ἔχει ἄλλη θεὰ τέτοια χάρη.
 Ἀπὸ τα χρυσά σου τόξα, ὦ δέσποινα,
 ποτέ μην ἀφήσεις γιὰ μένα ἀλάθευτο βέλος
 ποτισμένο με πόθο.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

πατήρ δ' ὁ τλήμων συμφορᾶς ἀγνωσίᾳ
ἄφνω προσελθὼν δῶμα προσπίπτει νεκρῷ·
ᾧ μωξε δ' εὐθύς, καὶ περιπτύξας χέρας
κυνεῖ προσανδῶν τοιάδ'· Ὡ δύστηνε παῖ,
τίς σ' ᾧδ' ἀτίμως δαιμόνων ἀπώλεσε;
τίς τὸν γέροντα τύμβον ὀρφανὸν σέθεν
τίθησιν; οἴμοι, συνθάνοιμί σοι, τέκνον.
ἐπεὶ δὲ θρήνων καὶ γόων ἐπαύσατο,
χρηζὼν γεραίων ἐξαναστῆσαι δέμας
προσείχεθ' ὥστε κισσὸς ἔρνεσιν δάφνης
λεπτοῖσι πέπλοις, δεινὰ δ' ἦν παλαιάσματα·

1210

ὁ μὲν γὰρ ἤθελ' ἐξαναστῆσαι γόνυ,
ἦ δ' ἀντελάζυτ'. εἰ δὲ πρὸς βίαν ἄγοι,
σάρκας γεραιὰς ἐσπάρασσ' ἀπ' ὀστέων.
χρόνῳ δ' ἀπέσβη καὶ μεθῆχ' ὁ δύσμορος
ψυχὴν· κακοῦ γὰρ οὐκέτ' ἦν ὑπέρτερος.
κεῖνται δὲ νεκροὶ παῖς τε καὶ γέρον πατήρ
πέλας, ποθεινὴ δακρύοισι συμφορὰ.
καί μοι τὸ μὲν σὸν ἐκποδὼν ἔστω λόγον·
γνώση γὰρ αὐτὴ ζημίας ἀποστροφῆν.

1220

ΣΤ. 1204-1230
(ΙΑΜΒΙΚΟΙ ΤΡΙΜΕΤΡΟΙ)
ΑΓΓΕΛΟΣ

Ὅμως ο δύστυχος πατέρας της, που βρέθηκε άξαφνα στην κάμαρη, δίχως να ξέρει για τη συμφορά, πέφτει απάνω στη νεκρή. Βογγάει, τυλίγει γύρω της τα χέρια του και τη φιλάει, ενώ της μίλαε και της έλεγε: «Δύσμοιρη κόρη, ποιος θεός θέλησε για σένα ένα τέλος τόσο ελεεινό; Ποιος όρισε να ορφανέψω εγώ ο γέροντας, ο ζωντανός νεκρός; Ω, ας γινόταν, παιδί μου, να πέθαινα μαζί σου κι εγώ.» Όταν έναν καιρό έπαψε να θρηνεί και να οδύρεται και θέλησε να ορθώσει το γερασμένο του κορμί, έμενε κολλημένος απάνω στον λεπτό πέπλο όπως ο κισσός στα κλωνάρια της δάφνης. Ακολούθησε μια πάλη αλλόκοτη.

Εκείνος ήθελε να ορθώσει τα γονάτά του, όμως η νεκρή, κρεμασμένη απάνω του, γινόταν αντίβαρο και τον έσερνε κάτω. Αν έκανε να τραβηχτεί με δύναμη, οι γερασμένες σάρκες ξεκόλλαγαν από τα κόκαλα. Πάλεψε πάλεψε, ώσπου κάποτε απόκαμε και άφησε την πνοή του ο δύσμοιρος. Το κακό δεν μπορούσε πια να το δαμάσει. Κείτονται τώρα νεκροί, κόρη και πατέρας πλάι πλάι, μια συμφορά που ξυπνάει πόθο δακρύων. Το τι πάει να πει αυτό για σένα το προσπερνά -θα ζήσεις άλλωστε απάνω σου την τιμωρία που έρχεται.

τὰ θνητὰ δ' οὐ νῦν πρῶτον ἡγοῦμαι σκιάν,
οὐδ' ἂν τρέσας εἵποιμι τοὺς σοφοὺς βροτῶν
δοκοῦντας εἶναι καὶ μεριμνητὰς λόγων
τούτους μεγίστην ζημίαν ὀφλισκάνειν.
θνητῶν γὰρ οὐδεὶς ἔστιν εὐδαίμων ἀνὴρ·
ὄλβου δ' ἐπιρρυνέντος εὐτυχέστερος
ἄλλον γένοιτ' ἂν ἄλλος, εὐδαίμων δ' ἂν οὐ.

1230

ΕΥΡΙΠΙΔΗ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Και δεν είναι τώρα η πρώτη φορά που θεωρώ μια σκιά όσα πράττουν οι άνθρωποι
ούτε φοβάμαι να πω ότι εκείνοι που νομίζονται σοφοί και βαθυστόχαστοι
είναι αυτοί που αποδεικνύονται στο τέλος οι πιο αστόχαστοι.
Γιατί δεν υπάρχει άνθρωπος που να είναι ευδαίμων.
Όταν ρέει για κάποιον ο πλούτος, αυτός
είναι, αν θες, πιο τυχερός από έναν άλλον,
δεν είναι όμως ευδαίμων.

Χο.

ὦ Ζεῦ βασιλεῦ, νῦν <δὴ> Περσῶν
τῶν μεγαλῶν καὶ πολυάνδρων
στρατιὰν ὀλέσας
ἄστει τὸ Σούων ἤδ' Ἀγβατάνων
πένθει δνοφερῶι κατέκρυψας.
πολλὰ δ' ἀπαλαῖς χερσὶ καλύπτρας
κατερικόμεναι < >
διαμυδαλέουσ δάκρυσι κόλπους
τέγγουσ' ἄλγους μετέχουσαι·

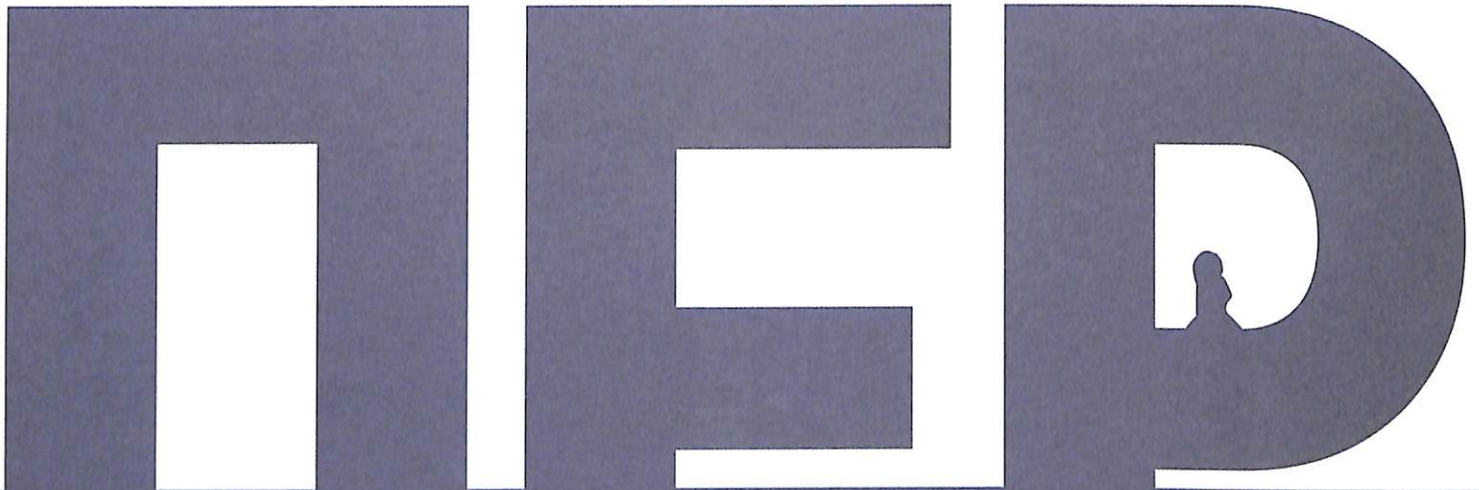
535

αἱ δ' ἄθρόοοι Περσίδες ἀνδρῶν
ποθεοῦσαι ἰδεῖν ἀρτιζυγίαν,
λέκτρων εὐνάς ἀβροχίτωνας,
χλιδανῆς ἥβης τέρψιν, ἀφείσαι,
πενθοῦσι γόοις ἀκορεστοτάτοις.
κἀγὼ δὲ μόρον τῶν οἰχομένων
αἶδω δοκίμως πολυπενθῆ.

545

540

ΑΙΣΧΥΛΟΥ

ΣΤ. 517-597
ΧΟΡΟΣ

Δία βασιλιά,
τώρα που των Περσών
των πολυδύναμων, των αλαζόνων
ρήμαξες τη στρατιά
τα Σούσα έθαψες και τα Εκβάτανα
σε πένθος ζόφου.
Πολλά κορίτσια με τα χεράκια τους
τα τρυφερά
σκίζουν τα πέπλα τους,
πέλαγος δάκρυα στάζουν στα στήθια τους
τα μουσκεμένα
πονάμε όλοι μας πονούν κι εκείνες

Και οι νυφούλες μας που τόσο πόθησαν
να δουν το ταίρι τους
σιγαρχινίζουνε το μοιρολόι
το πένθος νύνουνται
Τα νυφοκρέβατα
και τα στρωσίδια τα μεταξένια
που 'ναι αγαλλίαση
για τις ακόρταγες ορμές της νιότης
τα αφήνουν έρημα
μόνος ακόρταγος τους μένει ο θρήνος.
Κι εγώ την μοίρα την πολυπένθιμη
κείνων που χάθηκαν
θα τραγουδήσω.

νῦν γὰρ δὴ πρόπασα μὲν στένει
 γαῖ' Ἀσίς ἐκκεκνωμένα·
 Ξέρξης μὲν ἄγαγεν, ποποῖ,
 Ξέρξης δ' ἀπώλεσεν, τοτοῖ,
 Ξέρξης δὲ πάντ' ἐπέσπε δυσφρόνως
 βαρίδεσσι ποντίαις.
 τίπτε Δαρείος μὲν οὐ καὶ τότε' ἀβλαβὴς ἐπὴν
 τόξαρχος πολιῆταις,
 Κουσίδος φίλος ἄκτωρ;

[στρ. α	πεζοὺς γάρ τε καὶ θαλασσίους	[ἀντ. α
	λινόπτεροι κυανώπιδες	
550	νᾶες μὲν ἄγαγον, ποποῖ,	560
	νᾶες δ' ἀπώλεσαν, τοτοῖ,	
	νᾶες πανωλέθροισιν ἐμβολαῖς·	
	διὰ δ' Ἰσώνων χέρας	
555	τυτθὰ δὴ 'κφυγεῖν ἄνακτ' αὐτὸν εἰσακούομεν	565
	Θρήικας ἅμ πεδιήρεις	
	δυσχίμους τε κελεύθους.	

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΝΙΚΟΛΕΤΤΑ ΦΡΙΝΤΖΗΛΑ

Στενάζει έρημη όλη η Ασία
 Ο Ξέρξης τους πήρε, -αιαι-
 Ο Ξέρξης τους ρήμαξε, -αιαι-
 Ο Ξέρξης ο άμυαλος τα φρόντισε όλα
 με τις βαρκούλες του τις πελαγόδρομες.
 Τάχα ήώς στάθηκε τότε ο Δαρείος
 ηγέτης άβλαβος για τους τοξότες
 φίλος ηγέτης για τους πολίτες
 μέσα στα Σούσα;

Τα παλικάρια μας τους ναυτικούς μας
 πουλιά ομοφτέρουγα με μαύρα μάτια
 Τα πλοία τους πήραν, -αιαι-
 Τα πλοία τους ρήμαξαν, -αιαι-
 Τα πλοία τα ολέθρια με τα έμβολά τους.
 Κι απ' των Ιώνων τα χέρια, λένε,
 μόλις που γλίτωσε κι ο βασιλιάς μας
 μέσα στις Θράκης τις πεδιάδες
 και τ' απειλητικά περάσμά της.

τοὶ δ' ἄρα πρωτομόριοι
φεῦ
ληφθέντες πρὸς ἀνάγκας
ἤέ
ἀκτὰς ἀμφὶ Κυχρείας
ὁᾶ
ἔρρανται· στένε καὶ δακνά-
ζου, βαρὺ δ' ἀμβόασον
οὐράνι' ἄχῃ,
ὁᾶ,
τεῖνε δὲ δυσβάυκτον βοᾷτιν τάλαιναν αὐδάν·

[στρ. β

570

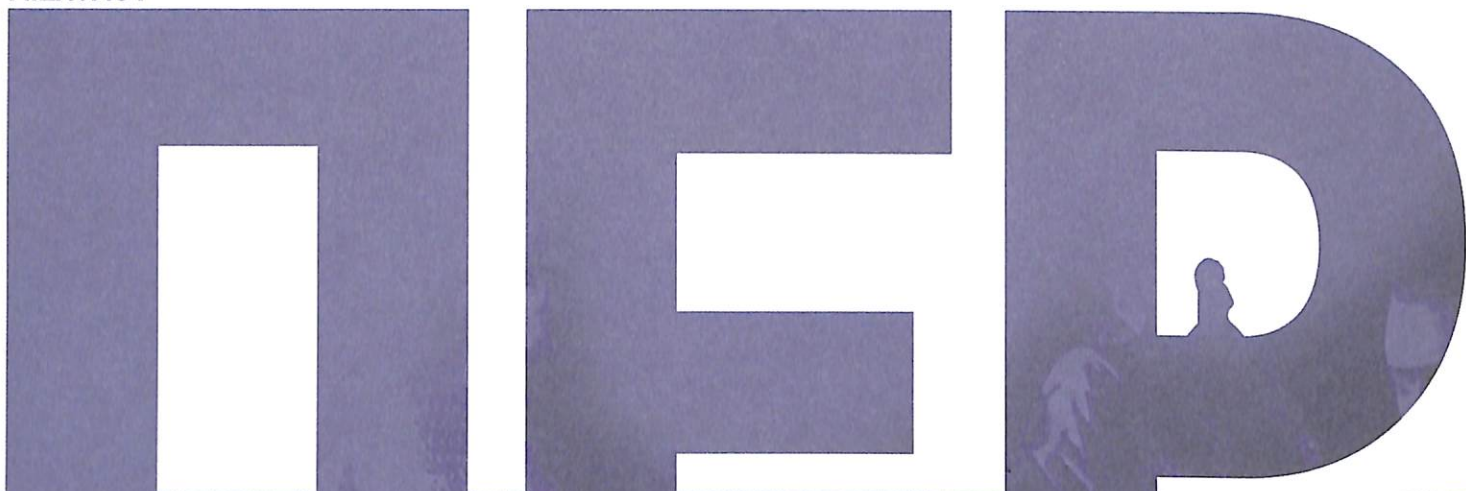
575

γναπτόμενοι δ' ἀλὶ δεινᾷ
φεῦ
σκύλλονται πρὸς ἀναύδων
ἤέ
παίδων τᾶς ἀμιάντου,
ὁᾶ,
πενθεῖ δ' ἄνδρα δόμος στερη-
θεὶς, τοκέες δ' ἄπαιδες
δαιμόνι' ἄχῃ,
ὁᾶ,
δυρόμενοι γέροντές τε πᾶν δὴ κλύουσιν ἄλγος.

[ἀντ. β

580

ΑΙΣΧΥΛΟΥ

ΧΟΡΟΣ

Κι ὅσους διάλεξε ο Χάρος,
και τους ἄδραξε πρῶτους,
στις ακτὲς τῆς Κυχρείας,
βολοδέρνονται.
Σπαράξου, αναστέναξε,
Βροντοφώνηξε ἄγρια
να πνιγούνε τα ουράνια
στον καημό που σε πνίγει
να απλωθεῖ ως στα πέρατα
τῆς φωνῆς σου το σπάραγμα
ἡ οδύνη κι ο θρήνος.

Τ' ἄγριο κύμα τους γδέρνει,
και τα ἀναυδα τέκνα,
τῆς ἀμόλυπτης θάλασσας,
τους σπαράσσουνε.
Πένθος πνίγει το σπίτι
που στερεῖται τον κύρη του,
δίχως γόνους γονεῖς
συμφορὰ θεοτική
οδυρόμενοι γέροντες
αφουγκράζονται ολόγυρα
το διάχυτο ἄλγος.

τοὶ δ' ἀνὰ γᾶν Ἀσίαν δὴν
οὐκέτι περσονομοῦνται,
οὐδ' ἔτι δασμοφοροῦσιν
δεσποσύνοισιν ἀνάγκαις,
οὐδ' ἐς γᾶν προπίτνοντες
ἄζονται, βασιλεία
γὰρ διόλωλεν ἱσχὺς·

[ετρ. γ
585

οὐδ' ἔτι γλῶσσα βροτοῖσιν
ἐν φυλακαῖς· λέλυται γὰρ
λαὸς ἐλεύθερα βάζειν,
ὥς ἐλύθη ζυγὸν ἀλκᾶς·
αἵμαχθεῖσα δ' ἄρουραν

[ἀντ. γ

595

590

Αἴαντος περικλύστα
νᾶκος ἔχει τὰ Περσᾶν.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΝΙΚΟΛΕΤΤΑ ΦΡΙΝΤΖΗΛΑ

Σήμανε η ώρα
που ὅλοι ὅσοι ζοῦνε μες τὴν Ἀσία
οὔτε στους νόμους που οἱ Πέρσες ὀρίσαν
θα υπακούνε
οὔτε θα φέρνουνε δασμούς σαν πρῶτα
που ὑποτάσσονταν στο βασιλιά μας
οὔτε στο χῶμα θα προσκυνάνε
γεμάτοι σέβας.
Τοῦ βασιλιά η ἰσχὺς
χάθηκε πια

Σήμανε η ώρα
που τῶν ἀνθρώπων η γλῶσσα ἀφρούρητη
θα παραμένει
ἀδετος ὁ λαός, ἐλεύθερα μιλάει
ἔχει λυθεῖ ὁ ζυγὸς τῆς δυνάμῆς μας.
Ἡ ματωμένη γῆ
στο θαλασσόβρεχο νησί τοῦ Αἴαντα
για πάντα κράτησε αὐτό που κάποτε
ἦταν οἱ Πέρσες.

Το φωτογραφικό υλικό προέρχεται από το
αρχείο των:

- Κ.Ε.Π.Ε.Α.Ε.Δ. [Δεσμοί]
- Κέντρο Μελέτης & Έρευνας του
Ελληνικού Θεάτρου [Θεατρικό Μουσείο]

Το Δ.Σ. του Κ.Ε.Π.Ε.Α.Ε.Δ. [Δεσμοί] ευχαριστεί
θερμά για τη προσφορά τους στη διεξαγωγή
της Επιστημονικής Ημερίδας:

- το Δήμο Ελευσίνας
- το Κέντρο Μελέτης & Έρευνας του
Ελληνικού Θεάτρου
[Θεατρικό Μουσείο]

ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ 2007

- ΔΗΜΟΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ | Χατζηδάκη & Δήμητρος | Ελευσίνα | Τ: 210 55.43.323, 210 55.48.997 | www.aisxylia.gr
- ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ [ΔΕΣΜΟΙ] | Αρκτίνου 12 | Αθήνα | Τ: 210 72.14.050, 210 72.51.173 | www.ancientgreekdrama.gr | E: ancdrama@otenet.gr